

millyen Kitételeket, millyen Érzést és
Értelmet tart Kölcsey *poetaiáknak*.
Berzsenyi Dániel.

10.

Ki a' magyar Literatúra' történeteire, ha csak a'
múlt század' közepéig is kitekinte, 's tudja, milly
nagy befolyása volt legyen a' franczia Literatúrá-
nak, szinte Faludi olta, iróinkra: az előtt fi-
gyelmet érdemlő dolog lehet, hogy a' franczia
Epigrammának, melly mint a' Tud. Gyűjltben
mondatott, sok ezerekből álló had, mind e' mai
napig legkisebb befolyása sem vala a' magyarra;
sőt fordítást is alig találhatunk, melly ezen nem-
zet' nyelvéből történt volna. Hihető, hogy a' mi
francia - magyarjaink, Bessenyei, Barcsai,
Orczy nem érzettek magokban Epigrammai te-
hetséget; hihető, hogy nem tartották méltónak
a' Poézis' ezen kisdud nemére fogyasztani az a'
nélkül is középszerűleg kapott erőt; hihető, hogy
az Epigramma az általok szeretett lassú léptekkel
huzakodó versnemben elveszté szökdelő elevensé-
gét, 's fonákul verdezte füleiket. Akár mellyik
lett legyen ok az előszámláltak közül, elég,
hogy a' dolog ekként volt; 's a' magyar Epigram-
ma' első nyomait nem Bessenyei' vagy Bar-
csainál, hanem a' Római Literatúra' két ta-

nítványának Baróti' és Rajnisnak művei között találjuk. Mihelytt, tudnillik, ezen sok hálát érdemlő két Irónk a' Római, vagy inkább görög Iant' zengzetének nálunk másodszor ada életet, azonnal feltámad az Epigramma is.

Kazinczyig, ki a' magyar Epigramma' teremtmője gyanánt tekintethetik, Barótin és Rajnison kívül, Verseghy és Virág azok, kik ezen nemben próbákat adtak. Baróti és Rajnis mind ketten kis mértékben bírtanak költői tehetséggel, 's ezen kis tehetségüket is elfojtá a' Római Költők' szertelen utánazása; 's innen jó, hogy valaminthol, úgy az Epigrammai pályán is magoknak fényt nem szerezhettek. Verseghy, mint közönségesen tudva van, kevés eredetiséggel bírt. Az Aglájában kiadott legtöbb daraboknak ~~origináljaira kivált a'~~ német Költők' munkájikban ujjal lehetne muto-gatni. Ezen észrevétel alól nem tesznek kivételt az ő Epigramái sem; 's minekutána mics' helytt csak eredeti művekre függesztjük figyelmünket, inconsequentia' vétkével vádoltathatnánk, ha Verseghyt mint Epigrammatistát theoriai szempontra vennők.

Virág vala az első, ki saját értelemben eredeti Epigrammákat adott. Stúdiuma a' költés, ezen nemében, mint a' Rómaiak' tanítványához illet, Martiál volt: de ki fogja tagadhatni, hogy épen ez a' Martiáli, 's kirekesztőleg Mar-

tiáli stúdium tevé, hogy Virág mint Epigrammatista azon tökéletre el nem jutott, hová költői tehetségénél fogva eljuthatott vala. Ki a' Martiáli Epigrammákban előhaladni kíván, szükség, hogy már születésével bizonyos mértéknyi elmésséget hozott legyen; pedig Virágnak épen ezen örök juta igen szűken. Mí legalább meggyőződve vagyunk, hogy azon barátjai is, kik az ő költői dolgozásai eránt a' legnagyobb tisztelettel — 's nem ok nélkül! — viseltetnek, az efféléket, mint például:

Jelesdi, rajtad tisztelet' jelét látom,

A' min nagyon csudálkozom.

Ringyrongy ruhádról lóg le egy kopott csillag:

Mondd meg, miféle? „Bujdosó.“

Értlek: midőn az érdemest keresgélé,

Eltévedett 's terád akadt.

az elmés Múza' szerencsétlen sugalmainak fogják önmagok vallani. Nála az elmésség, ha szabad így nevezni, mindenkor csak világos, vagy legalább könnyen kitalálható hasonlatokkal foglalatoskodik; 's innem jó, hogy Epigrammájinak olly kevés hatások van, 's a' műveltebb olvasóra olly ritkán munkálnak annyi érdekléttel, hogy mosolygásra bírják. — Az mondathatnék talán e' helytt, hogy Virág nem tekintethetik azon szempontok szerint, mellyekből Róma' Martiálját, hanem azok szerint inkábbára, mellyekből a' görög Epigrammatistákat kell megítélni? De a' görög Epi-

grammának egy igen fő sajátása' abban áll, hogy többnyire érzelemtől van átmelegedve: Virágnak ellenben minden műveit egy bizonyos classica i hidegség lengi keresztül; a' mi szembeötlőleg charakteristikai vonás azon Költők' munkájin általányosan, kiknek Róma' Poétái kirekesztőleg kézi - könyveik valának. — Egyébiránt erős hittel hisszük, hogy ha Virágnak a' görög költői pálya megnyílhatott vala, gazdag lyrai tehetségét használhatván, egyike fogott volna lenni jobb Epigrammatistáinknak, valamint eddigleni jelesebb Ódaköltőinknek egyike, a' mint ezt egykét darabocska, Epigrammái között, tükéletesen igazolja. Mi a' technikai postulatumokat illeti, azok Virágnál elég gonddal vannak kielégítve; egyedül azt kívánnók még, hogy beszédének több elevenséget kölcsönözött volna.

Ez volt az Epigramma' képe, mellyet a' magyar Literatúra Kazinczyig felmutathat. Olvasónk fogná érezni, ha nem mondanók is, hogy ez még csak gyenge előkészület volt és silanyabb, hogy sem egy utóbbi Költőnek példányúl szolgálhatott volna.

Mihelytt Kazinczy, mint Epigrammatista, megjelent: azonnal más, 's az előbbitől különböző képet veve a' költemény' ezen neme magára. Az első ízben publicumot látott darabok azt hagyták az Olvasóval gyanítatni, hogy azok a' Martiáli iskolának egy nagy tanítványától szár-

maztak; 's a' magyar Literatúra' barátja örverdett egy új, egy csínnal teljesebb Martiált saját Nemzete' Költőji között bírhatni. A' következés azonban az Erdélyi Muzem, Auróra, Hébe, 's egyéb Gyűjteményekben közlött darabokkal azt mutatá, hogy ezen Epigrammák egy olly iskolának resultátumi, melly a' Görögök' nyomain támadt 's Martiál' és Göthe' különböző pályájit egyesítve alkotta öszve theoriáját.

K a z i n c z y n a k elmésség és lyrai szellem, két tulajdon, melly képes a' Költőt az Epigrammai tökélet' legmagosabb fokáig vihetni, jeles mértékben juta. A' környületek tehát eléggé kedvezőleg jöttenek öszve, hogy a' szerencsés következés' szülőji lehessenek. És valóban K a z i n c z y n a k műveit tekintvén, azt kell mondanunk, hogy ő mind a' két Epigrammai pályát olly szerencsével futá meg, hogy felőle egy sanyarúbb Kritika is mindenkor javalva fog szólhatni. Nem ismerünk Költőt az újabb korban, ki az Epigrammatista G ö t h e mellett olly szép fényben állhatna, mint K a z i n c z y; a' Görögökkel pedig talán csak ők ketten volnának öszvemérhetők. G ö t h e, mint Költő, hasonlatlanúl áll felette: mint technicus vele egy parallelába tétethetik; 's az Epigrammai alkatra nézve Lessing 's ők ketten foglalják el minden újabb Költők között az első helyet. Martiálon felül emelkedett csín' és ízlés' tekintetében: mindazáltal, a' milly

mértékben ezt meghaladta, talán olly mértékben, lehet mondani, hogy a' görög egyszerűség' s gyermekded ártatlanságnak (naiv) alatta maradt; miképen ez az újkori Költőkkel megtörténni szokott. Egy megbecsülhetetlen sajátosság az ő Epigrammájin, melly maga képes lehetne őket a' tökélet' egy felsőbb fokára emelni, mint minden egyebeink e' nemben vannak, az a' bájos görgésű, hajlékony, kerekded nyelv, melly ezen Írónk sokévi stúdiómának gazdag resultatuma. Ez az, a' mi egy megfoghatatlan báj, egy bizonyos *classici* szint vagy *Kazinczy* nak minden, még olly parányi versecskéjében is felcsillámlani.

— — — — *Bajza József.*

11.

A' kit Istenek szeretnek, ifjant hal-el — úgy hitte a' Görög. De sorsát még inkább áldhatja, a' ki ép öregséget ér, 's ideje van, ifjúsága' vétkei megigazítani. Csokonaynak ez nem engedte; ő harminczkét eszt. korában holt - meg (szül. Debreczenben 1773. Novemb. 17.; megholt ugyan ott 1805. Január. 28.). A' mit tőle hírnünk, mutatja a' ritka adományú, igen szép ismertetű, szerencsés hajlékonyságú ifju - férfit, kiből más csillagzatok alatt, más úton indulva, valami igen nagy, legalább igen jó, lehetett volna; de azt is mutatja a' ki nem juthata-el céljaihoz, sőt,